www.edcbmj.ir e-ISSN: 2345-5284

Education Strategies in Medical Sciences (ESMS)

Journal homepage: www.edcbmj.ir/en e-ISSN: 2345-5284

Baqiyatallah University of Medical Sciences

Title Examining The International Activities Of The Public Universities Of Tehran In The Field Of Humanities And Social Sciences

Sepideh Jafari

[1] ***Department of Educational Management, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran [Corresponding Author].***
Corresponding author: sepideh jafari E-mail: **sepideh-jafari@iauahvaz.ac.ir*

Article Info

Keywords:
internationalization, University, Social Sciences and Humanities.

Abstract

Introduction: There are many different approaches to the process of internationalization. One of these approaches is the activity approach. Therefore, This study aims to examine international activities for universities in social sciences and humanities.

Methods: In this study, the exploratory mixed-method approach was employed along with the qualitative content analysis and a quantitative-descriptive technique. In the qualitative section, the participants included the experts and faculty members with relevant publications and experience of teaching at international universities and holding internationalization training courses. In this section, there were also the managers of international offices and the deans of international faculties of public universities in Tehran. The research questionnaire was based on the qualitative findings. The stratified purposive sampling method was used for selecting 250 faculty members and PhD students in humanities and social sciences from Allameh Tabataba'i University, University of Tehran, Alzahra University, and Tarbiat Modares University.

Results: The results of the qualitative part of the research showed that the university internationalization process includes: Faculty/students and Researchers mobility programs; Scientific and Research Cooperation, Education, research and international services, Knowledge and theory exchange, Creating an international culture, Elite attraction, talented students; production of revenues; and competition. The results of the quantitative part of the research showed that all 8 components of the international activities of the university are significantly lower than the average and in the unfavorable situation.

Conclusion: Considering the results, university administrators and officials are recommended to seek out the internationalization more seriously

Copyright © 2020, Education Strategies in Medical Sciences [ESMS]. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License [http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

مجله راهبردهای آموزش در علوم پزشکی
دوره ۱۷، شماره ۳، ۱۴۰۳
صفحات: ۲۷۹-۲۸۷

بررسی فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران در حوزه علوم انسانی و اجتماعی

سپیده جعفری [۱]

[۱] عضو هیئت علمی گروه مدیریت آموزشی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران.

* نویسنده مسوول: سپیده جعفری، گروه مدیریت آموزشی
ایمیل: **sepideh-jafari@iauahvaz.ac.ir**

چکیده

مقدمه: رویکردهای مختلف بسیاری برای پرداختن به فرایند بین‌المللی شدن وجود دارد. یکی از این رویکردها، رویکرد فعالیت می‌باشد. بنابراین هدف پژوهش حاضر بررسی فعالیت‌های بین‌المللی شدن دانشگاه‌های دولتی شهر تهران در حوزه علوم انسانی و اجتماعی بود.

روش‌ها: پژوهش حاضر با رویکرد آمیخته اکتشافی و بهره‌گیری از روش کیفی تحلیل محتوا و نیز روش کمی انجام شد. شرکت‌کنندگان پژوهش حاضر در بخش کیفی، صاحب‌نظران و اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌ها با آثار نوشتاری مرتبط، تجربه تدریس در دانشگاه‌های بین‌المللی و یا تجربه تدریس دوره‌های آموزشی مرتبط با بین‌المللی شدن، مدیران دفاتر بین‌المللی و رؤسای دانشکده‌های بین‌المللی در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران بودند. برمبنای یافته‌های حاصل از تجزیه‌وتحلیل‌های مرحله کیفی، پرسشنامه پژوهش طراحی شد و در نمونه آماری ۲۵۰ نفر از اعضای هیئت‌علمی و دانشجویان مقطع دکتری رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی که به روش نمونه‌گیری نسبتی طبقه‌ای انتخاب‌شده بودند، اجرا و داده‌های کمی پژوهش گردآوری شد.

یافته‌ها: درنهایت یافته‌های پژوهش در بخش کیفی نشان داد که فعالیت‌های بین‌المللی شدن دانشگاه شامل تبادل استاد و دانشجو و پژوهشگر، تعامل و همکاری‌های علمی و پژوهشی، آموزش و پژوهش و خدمات بین‌المللی، تبادل دانش و نظریه، ایجاد فرهنگ بین‌المللی، جذب نخبگان، درآمدزایی و رقابت می‌باشد. نتایج بخش کمی پژوهش نشان داد که هر ۸ مؤلفه فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه ازنظر اعضای هیئت‌علمی دانشگاه و دانشجویان به‌طور معناداری پایین‌تر از متوسط و در وضعیت نامطلوب قرار دارد.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج به‌دست‌آمده به مدیران و متولیان دانشگاه پیشنهاد می‌شود با نظارت بیشتر بر فعالیت‌های دفتر همکاری‌های بین‌الملل دانشگاه بین‌المللی شدن را با جدیت و رسمیت بیشتری دنبال کنند.

واژگان کلیدی: بین‌المللی شدن، دانشگاه، علوم انسانی و اجتماعی.

مقدمه

در این دنیای پر تحول و حتی پر از آشفتگی که آموزش عالی در آن فعالیت می‌کند، دانستن این موضوع حائز اهمیت است که نظام‌های آموزشی با چالش‌ها و فرصت‌های خاصی در رابطه با بُعد بین‌المللی آموزش عالی مواجه هستند. این بدین معنی است که رویکردهای مختلف بسیاری برای پرداختن به فرایند بین‌المللی شدن وجود دارد. یکی از این رویکردها، رویکرد فعالیت می‌باشد که فعالیت‌هایی مانند برنامه درسی، تبادل استاد و دانشجو، حمایت‌های فنی و دانشجویان بین‌المللی را ارتقا می‌بخشد. این رویکرد از مواردی است که بسیار رواج داشته و ویژگی دوره‌ای است که بعد بین‌المللی در قالب فعالیت‌ها یا برنامه‌های ویژه تعریف می‌شود. در حقیقت، رویکرد فعالیت مترادف با عبارت آموزش بین‌المللی در دهه‌ی ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ می‌باشد [۱]. بین‌المللی شدن [Internationalization] آموزش عالی دربرگیرنده برنامه‌های آکادمیک [برنامه‌های تبادل دانشجو، آموزش زبان خارجی، برنامه درسی بین‌المللی]؛ پژوهش و مشارکت علمی [پروژه‌های پژوهش مشترک بین‌المللی، کنفرانس‌ها و همایش‌های بین‌المللی]؛ فعالیت‌های فوق‌برنامه و روابط خارجی می‌باشد [۲تا۶]. محققان بین‌المللی شدن آموزش عالی را از دیدگاه‌های مختلف تعریف کرده‌اند [۷] که از میان آن‌ها تعریف نایت استاندارد بوده و به‌طور گسترده نقل شده است [۸]. نایت [Knight]، بین‌المللی شدن آموزش عالی در سطوح ملی، بخشی و نهادی را به‌عنوان «فرایند ادغام بعد بین‌المللی، بین فرهنگی و یا جهانی در اهداف، کارکردها و ارائه آموزش عالی» تعریف کرده است [۹]. خالد [۱۰] اشاره داشته که اثربخشی بین‌المللی شدن وابسته به برنامه‌های تبادل دانشجو و اعضای هیئت‌علمی، گسترش سرمایه‌گذاری و ائتلاف‌ها و شبکه‌های سازمانی می‌باشد. آلتباخ و نایت [۲] قرارهای مشارکتی فرامرزی، برنامه‌هایی ویژه دانشجویان بین‌المللی، ایجاد برنامه‌ها و مدارک تحصیلی به زبان انگلیسی و سایر موارد را به‌عنوان بخشی از بین‌المللی شدن دانسته‌اند.

در ایران نیز دانشگاه‌ها می‌بایست درصدد طراحی و مدیریت انواع همکاری‌های بین‌المللی با دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در سرتاسر جهان، ارائه پتانسیل‌های علمی دانشگاه در صحنه بین‌المللی باشند [۱۱]، اما پژوهش‌های انجام‌شده در کشور نشان‌دهنده محدودیت‌هایی در راستای بین‌المللی شدن آموزش عالی می‌باشد [۱۲و ۱۳]. باید توجه داشت محدودیت‌های بیشتری در راستای بین‌المللی شدن علوم انسانی و اجتماعی نسبت به سایر علوم وجود دارد؛ آمارها ثابت می‌کنند که رشته‌های خاصی، به‌خصوص علوم طبیعی، به نظر می‌رسد ازلحاظ پویایی محققان، انتشار مقاله به زبان انگلیسی، همکاری‌های بین‌الملل و به‌کارگیری کارکنان بین‌المللی نسبت به بقیه عملکرد بهتری داشته‌اند. وضعیت در علوم انسانی و تا حدودی در علوم اجتماعی متفاوت به نظر می‌رسد. برخلاف تبادلات ساده در رشته‌های علوم طبیعی، بیشتر مشاغل در علوم انسانی و علوم اجتماعی مقاومت بیشتری را در برابر بین‌المللی شدن از خود نشان داده‌اند. این عقب‌ماندگی به دلیل سوءنیت نیست، بلکه به دلیل موضوعات متفاوت آن‌ها است و در این زمینه فرهنگ و زبان نقش مهم‌تری را ایفا می‌کنند [۱۴]؛ بنابراین با توجه به محدودیت‌های بیشتر در راستای بین‌المللی شدن علوم انسانی و اجتماعی و مسئولیت عظیمی که بر عهده مؤسسات آموزش عالی ایران برای بین‌المللی شدن قرار دارد و عدم انجام مطالعه‌ای جامع بر مؤسسات ایرانی، پژوهش حاضر در زمینه بین‌المللی شدن دانشگاه‌های دولتی شهر تهران در حوزه علوم انسانی و اجتماعی انجام شد.

روش

این پژوهش از نوع پژوهش‌های ترکیبی است که به شیوه آمیخته [Mixed method] [طرح اکتشافی متوالی] و در سال ۱۳۹۶ انجام شده است. این طرح تحقیق شامل دو قسمت است: در مرحله اول داده‌های کیفی مورداستفاده قرار گرفته و در مرحله دوم داده‌های کمی گردآوری شده است. در مرحله اول، جامعه موردبررسی شامل اعضای هیئت‌علمی دارای آثار نوشتاری مرتبط، تجربه تدریس در دانشگاه‌های بین‌المللی و یا تجربه تدریس دوره‌های آموزشی مرتبط با بین‌المللی شدن، مدیران دفاتر بین‌المللی و رؤسای دانشکده‌های بین‌المللی در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران بودند. ازآنجایی‌که خبرگان و صاحب‌نظران حوزه آموزش عالی درزمینه بین‌المللی شدن به‌راحتی قابل‌شناسایی نبودند ازاین‌رو از روش نمونه‌گیری هدفمند زنجیره‌ای [Chain Sampling] استفاده شد. نمونه‌گیری از صاحب‌نظران در این پژوهش تا زمانی ادامه پیدا کرد که فرایند اکتشاف و تجزیه‌وتحلیل به نقطه اشباع نظری [Theoretical Saturation] رسید. درنهایت با ۱۲ نفر مصاحبه انجام شد که ۸ نفر ایشان عضو هیئت‌علمی و صاحب اثر و ۴ نفر ایشان مدیر گروه گسترش همکاری‌های بین‌المللی در دانشگاه‌های علامه طباطبایی، تهران، شهید بهشتی و وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری بودند. برای گردآوری اطلاعات از مصاحبه‌های اکتشافی نیمه‌ساختمند استفاده شد. در ضمن برای بررسی‌های تکمیلی متون علمی، کتب،

مجلات، پایان‌نامه‌ها، تجارب ملی و بین‌المللی موردتوجه قرار گرفت. در مصاحبه‌های اکتشافی نیمه‌ساختمند، قبل از تشکیل جلسه شاخص‌های شناسایی‌شده در بخش مرور ادبیات و سؤال مصاحبه در اختیار مصاحبه‌شوندگان قرار گرفت تا آمادگی لازم را برای انجام مصاحبه داشته باشند و سپس با هماهنگی‌های لازم، مصاحبه‌ها انجام پذیرفت. هر مصاحبه حدود ۳۰ دقیقه به طول انجامید. مصاحبه‌ها ضبط شد و در ادامه روی کاغذ پیاده‌سازی شد. برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل محتوا استفاده شد. جهت اطمینان از روایی پژوهش، محقق از روش‌های بازبینی توسط همکاران و بررسی توسط مصاحبه‌شوندگان برای تعیین روایی پژوهش خود استفاده کرده است. جهت بازبینی توسط همکاران، فرایند تحلیل داده‌ها و نتایج به‌دست‌آمده در اختیار متخصصان و همکارانی که در طول پژوهش مشارکت داشتند قرار گرفت تا نظر خود را نسبت به صحت‌وسقم فرایند و نتایج ارائه دهند. بررسی توسط مصاحبه‌شوندگان نیز یک فرآیند کنترل کیفیت است که برای این کار محقق پس از تحلیل داده‌ها آن‌ها را خلاصه کرده و به تعدادی از مصاحبه‌شوندگان ارائه کرد تا یافته را موردبررسی قرار دهند. برای بررسی پایایی مصاحبه‌ها، از روش پایایی باز آزمون [Re-Test Reliability] و روش پایایی توافق بین دو کدگذار [Inter-Coder Reliability] استفاده شده است. برای محاسبه پایایی باز آزمون، از بین مصاحبه‌های انجام‌گرفته، تعداد ۴ مصاحبه انتخاب‌شده و هرکدام از آن‌ها دو بار در یک فاصله زمانی ۱۵ روزه توسط پژوهشگر کدگذاری شده‌اند. پایایی باز آزمون مصاحبه‌های انجام‌گرفته در این تحقیق بر اساس فرمول زیر برابر ۸۰ درصد محاسبه شد [۱۵].

$$\text{درصد پایایی بازآزمون} = \frac{\text{تعداد توافقات} \times ۲}{\text{تعداد کل کُدها}} \times ٪۱۰۰$$

بنابراین با توجه به اینکه میزان پایایی به‌دست‌آمده بیشتر از ۶۰ درصد است، قابلیت اعتماد کدگذاری‌های مصاحبه‌های این پژوهش مورد تائید می‌باشد. برای محاسبه پایایی مصاحبه با روش توافق درون موضوعی دو کدگذار، از یک دانشجوی مقطع دکتری مدیریت آموزشی درخواست شد تا به‌عنوان همکار پژوهش [کدگذار] در پژوهش مشارکت کند. سپس محقق به همراه این فرد، تعداد چهار مصاحبه را کدگذاری نموده و درصد توافق درون موضوعی [توافق بین دو کدگذار] محاسبه گردید. پایایی بین کُدگذاران برای مصاحبه‌های انجام‌گرفته در این تحقیق بر اساس فرمول زیر برابر ٪۸۲ درصد محاسبه شد [۱۵].

$$\text{درصد توافق دو کدگذار} = \frac{\text{تعداد توافقات} \times ۲}{\text{تعداد کل کُدها}} \times ٪۱۰۰$$

با توجه به اینکه این میزان پایایی بیشتر از ۶۰ درصد است، قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها مورد تائید بوده و می‌توان ادعا کرد که میزان پایایی تحلیل مصاحبه‌های صورت گرفته مناسب می‌باشد. در مرحله دوم، پرسشنامه پژوهش طراحی شد. برای طراحی این پرسشنامه مؤلفه‌های شناسایی‌شده در مرحله کیفی پژوهش و بررسی ادبیات نظری و پژوهشی که در الگوی مفهومی ارائه شده است، مبنای طراحی گویه‌های پرسشنامه قرار گرفت. طیف نمره‌گذاری این پرسشنامه نیز طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت می‌باشد . سپس پرسشنامه طراحی‌شده جهت تائید روایی محتوایی در اختیار خبرگان قرارگرفته و جهت تائید پایایی آن در نمونه کوچکی از جامعه آماری به‌صورت پایلوت اجرا شد. آزمون مقدماتی پرسشنامه روی ۳۰ نفر از اعضای هیئت‌علمی و دانشجویان مقطع دکتری انجام شد. مقدار آلفای کرانباخ محاسبه‌شده [۰/۸۸] حاکی از قابلیت اطمینان پرسشنامه و همسانی درونی گویه‌های آن می‌باشد. جامعه آماری پژوهش در بخش کمی شامل اعضای هیئت‌علمی و دانشجویان مقطع دکتری رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی در دانشگاه‌های علامه طباطبائی، تهران، الزهرا و تربیت مدرس بود که در سه سال اخیر فعالیت‌های بین‌المللی [فرصت مطالعاتی اساتید و دانشجویان، شرکت اساتید و دانشجویان در کنفرانس‌های بین‌المللی، تدریس اعضای هیئت‌علمی در بیرون از ایران و شرکت دانشجویان در المپیادهای علمی بین‌المللی] داشته‌اند. تعداد ۵۰۹ عضو هیئت‌علمی و ۳۳۵ دانشجوی دکتری شناسایی شد. این اطلاعات با مراجعه به دانشگاه‌ها و اخذ اطلاعات از آن‌ها صورت گرفت. به‌منظور برآورد حجم نمونه مناسب از فرمول تعیین حجم نمونه [۱۶] استفاده شد و تعداد ۲۶۴ نفر به‌عنوان نمونه مناسب تشخیص داده شد. در این پژوهش برای تعیین نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبتی استفاده شده است.

یافته‌ها

الف] یافته‌های کیفی

مشارکت‌کنندگان این مطالعه در بخش کیفی، ۳ نفر زن و ۹ نفر مرد بودند. شرکت‌کنندگان اساتیدی باسابقه کار ۱۰ تا ۲۵ سال بودند. از این تعداد ۳ نفر استاد، ۶ نفر دانشیار و ۳ نفر استادیار بودند. در تحلیل مصاحبه‌ها بعد از حذف کدهای تکراری و ادغام

موارد مشابه، درنهایت کدهای به‌دست‌آمده برای فعالیت‌های بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها در ۸ طبقه قرار گرفت که به‌طور جداگانه در جدول شماره ۱ نشان داده و توصیف شده است.

جدول ۱: مؤلفه‌ها در زمینه فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه

	مؤلفه‌ها
فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه	تبادل استاد و دانشجو و پژوهشگر تعامل و همکاری‌های علمی و پژوهشی آموزش، پژوهش و خدمات بین‌المللی تبادل دانش و نظریه ایجاد فرهنگ بین‌المللی درآمدزایی جذب نخبگان رقابت

درون‌مایه‌ها برای فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه عبارت بودند از «تبادل استاد و دانشجو و پژوهشگر»، «تعامل و همکاری‌های علمی و پژوهشی»، «آموزش و پژوهش و خدمات بین‌المللی»، «تبادل دانش و نظریه»، «ایجاد فرهنگ بین‌المللی»، «درآمدزایی»، «جذب نخبگان» و «رقابت» می‌باشد.

۱. تبادل استاد و دانشجو و پژوهشگر

مشارکت‌کنندگان بر تبادل استاد و دانشجو و پژوهشگر به‌عنوان فعالیت بین‌المللی دانشگاه تأکید داشتند. به‌عنوان‌مثال مشارکت‌کننده شماره ۳ بیان داشت: «*بین‌المللی شدن دانشگاه یعنی اینکه دانشگاه بتواند ارتباط فرامرزی با دیگر دانشگاه‌ها برقرار کند. به هر شکل که دانشگاه بتواند با اساتید و دانشجویان در داخل و خارج کشور ارتباط برقرار کند توانسته به بین‌المللی شدن نزدیک شود*» و مشارکت‌کننده شماره ۷ معتقد بود: «*بین‌المللی شدن دانشگاه یعنی اینکه دانشگاه دیدش را خیلی وسیع‌تر کند از اینکه فقط دانشجوی ایرانی مخاطبش است و در حقیقت هم از منظر هیئت‌علمی، هم از منظر دانشجو نگاهش داخلی نباشد*».

۲. تعامل و همکاری‌های علمی و پژوهشی

مشارکت‌کنندگان بر تعامل و همکاری‌های علمی و پژوهشی به‌عنوان فعالیت بین‌المللی دانشگاه تأکید داشتند. به‌عنوان‌مثال مشارکت‌کننده شماره ۱ بیان داشت: «*بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها به این معناست که فرهنگی در دانشگاه به وجود بیاید که در حوزه آموزش، پژوهش و فعالیت‌های فرهنگی به‌گونه‌ای رفتار کنیم که بتوانیم در سطح بین‌المللی با دیگر دانشگاه‌ها و مراکز علمی تعامل داشته باشیم*» و مشارکت‌کننده شماره ۳ معتقد بود: «*دانشگاهی را به نظر من می‌توانیم بگوییم بین‌المللی است که به لحاظ علمی و پژوهشی فعالیت‌های بین‌المللی داشته باشد*».

۳. آموزش، پژوهش و خدمات بین‌المللی

مشارکت‌کنندگان بر آموزش، پژوهش و خدمات بین‌المللی به‌عنوان فعالیت بین‌المللی دانشگاه تأکید داشتند. به‌عنوان‌مثال مشارکت‌کننده شماره ۱ بیان داشت: «*کتاب‌های درسی ما به‌گونه‌ای باشد و بحث‌هایی را مطرح کنیم که نه‌تنها برای دانشجویان ایرانی بلکه برای دانشجویان از کشورهای مختلف جذابیت داشته باشد. این توانایی را داشته باشیم دانش را از دانشگاه‌ها و کشورهای دیگر بگیریم و به کشور خود آورده و بتوانیم پژوهش‌های علمی مشترک با دیگر کشورها انجام دهیم*» و مشارکت‌کننده شماره ۲ معتقد بود: «*بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها به معنای اضافه کردن ابعاد بین‌المللی به کارکردها و وظایف دانشگاه‌ها*».

٤. تبادل دانش و نظریه

مشارکت‌کنندگان بر تبادل دانش و نظریه به‌عنوان فعالیت بین‌المللی شدن دانشگاه تأکید داشتند. به‌عنوان‌مثال مشارکت‌کننده شماره ۳ بیان داشت: «*بتوان نظریاتی را که در داخل کشور تولید می‌شوند در اختیار دنیا قرار داده شود و به‌راحتی هم بتوان نظریات و دیدگاه‌ها از خارج از کشور یا از تمام دانشگاه‌های دنیا قابل‌انتقال باشد*» و مشارکت‌کننده شماره ۱ معتقد بود: «*اینکه چه دانشی بومی را داریم و چطور می‌توانیم آن را در قالبی بسته‌بندی کنیم که قابل‌عرضه به جهان امروز باشد؛ بنابراین مهم‌ترین عنصر آن*

عبارت است از بازتعریف دانش داخلی به زبان بین‌المللی و انعطاف جهت استفاده از دانش خارج در داخل».

۵. ایجاد فرهنگ بین‌المللی

مشارکت‌کنندگان بر فرهنگ بین‌المللی به‌عنوان فعالیت بین‌المللی دانشگاه تأکید داشتند. به‌عنوان‌مثال مشارکت‌کننده شماره ۷ بیان داشت: «*ایجاد فرهنگ بین‌المللی یعنی اینکه دانشگاه دیدش را خیلی وسیع‌تر کند از اینکه فقط دانشجوی ایرانی مخاطبش است و در حقیقت هم از منظر هیئت‌علمی، هم از منظر دانشجو، هم از منظر برنامه درسی و هم از منظر بازاریابی علمی و پژوهشی نگاهش داخلی نباشد*» و مشارکت‌کننده شماره ۱۱ معتقد بود: «*روابط دیپلماتیک با دنیا بهتر می‌شود، دیپلماسی علمی شکل می‌گیرد*».

٦. درآمدزایی

مشارکت‌کنندگان بر درآمدزایی به‌عنوان فعالیت بین‌المللی دانشگاه تأکید داشتند. به‌عنوان‌مثال مشارکت‌کننده شماره ۷ بیان داشت: «*دانشگاه از منظر بازاریابی علمی و پژوهشی نگاهش داخلی نباشد*» و مشارکت‌کننده شماره ۶ معتقد بود: «تعامل بین مؤسسات آموزش عالی و تمام دانشگاه‌ها وجود داشته باشد و از قبل آن‌هم بشود سود علمی برد و هم بشود آموزش را به‌عنوان یک صنعت تلقی کرد که بتوان از آن درآمد اقتصادی هم حاصل کرد».

۷. جذب نخبگان

مشارکت‌کنندگان بر جذب نخبگان به‌عنوان فعالیت بین‌المللی دانشگاه تأکید داشتند. به‌عنوان‌مثال مشارکت‌کننده شماره ۶ بیان داشت: «*بین‌المللی شدن می‌تواند فعالیت‌های گوناگون داشته باشد ازجمله: جذب دانشجوی خارجی نخبه*» و مشارکت‌کننده شماره ۷ معتقد بود: «*جذب دانشجوی خارجی درجه‌یک، یکی از فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه‌ها می‌باشد*».

۸. رقابت

مشارکت‌کنندگان ۸، ۱۰ و ۱۱ به ترتیب بر «*رقابت با دانشگاه‌های خوب*»، «*رقابت با دانشگاه‌های جهان*»، «*رقابت با دانشگاه‌های برتر دنیا*»، به‌عنوان فعالیت بین‌المللی دانشگاه تأکید داشتند.

ب] یافته‌های کمی

در بخش تحلیل‌های کمی، لازم به ذکر است که علیرغم اینکه بیشتر از نمونه آماری محاسبه‌شده [۲۷۰] پرسشنامه بین اعضای هیئت‌علمی و دانشجویان توزیع و جمع‌آوری شد، درنهایت تعداد [۲۵۰] مورد از آن‌ها کامل و بدون نقص بود و مورداستفاده قرار گرفت. ۱۴۶ نفر از اعضای نمونه عضو هیئت‌علمی [۲۴ نفر زن و ۱۰۴ نفر مرد] و ۱۰۴ نفر دانشجوی دکتری [۴۰ نفر زن و ۶۴ نفر مرد] بودند. به‌منظور بررسی وضعیت موجود بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها در هر یک از مؤلفه‌ها و محاسبه معنی‌داری تفاوت میانگین‌ها مربوط به هر مؤلفه از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شد. میانگین فرضی برای محاسبه معنی‌داری میانگین‌ها نیز مقدار عددی ۳ در نظر گرفته شد. جدول ۲ شاخص‌های توصیفی، نتایج آزمون t تک نمونه‌ای و سطح مطلوبیت را به‌طور یکجا برای مؤلفه فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران در حوزه علوم انسانی و اجتماعی از دیدگاه اعضای هیئت‌علمی و دانشجویان نشان می‌دهد.

جدول ۲. شاخص‌های توصیفی، نتایج آزمون t و سطح مطلوبیت مؤلفه فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه ازنظر اعضای هیئت‌علمی دانشگاه و دانشجویان

	ارزش آزمون =۳					
شاخص‌ها	میانگین	انحراف معیار	آماره t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	تفاوت میانگین‌ها	سطح مطلوبیت
فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه	۱/۷۰	۰/۴۰	-۵/۹۴	۲۴۹	۰/۰۰۱	-۱/۲۹	نامطلوب
مؤلفه تبادل استاد و دانشجو و پژوهشگر	۱/۳۶	۰/۴۲	-۶۱/۴۲	۲۴۹	۰/۰۰۱	-۱/۶۴	نامطلوب
تعامل و همکاری‌های علمی و پژوهشی	۱/۷۱	۰/۴۷	-۴۲/۵۴	۲۴۹	۰/۰۰۱	-۱/۲۸	نامطلوب
آموزش و پژوهش و خدمات بین‌المللی	۱/۸۶	۰/۵۴	-۳۳/۱۰	۲۴۹	۰/۰۰۱	-۱/۱۳	نامطلوب
تبادل دانش و نظریه	۲/۲۲	۰/۶۴	-۱۹/۲۲	۲۴۹	۰/۰۰۱	-۰/۷۷	نامطلوب
فرهنگ‌سازی بین‌المللی	۱/۸۴	۰/۶۲	-۲۹/۲۲	۲۴۹	۰/۰۰۱	-۱/۱۵	نامطلوب
جذب نخبگان	۱/۴۱	۰/۵۴	-۴۶/۳۳	۲۴۹	۰/۰۰۱	-۱/۵۸	نامطلوب
درآمدزایی	۱/۵۶	۰/۵۷	-۳۹/۷۴	۲۴۹	۰/۰۰۱	-۱/۳۷	نامطلوب
رقابت	۱/۵۹	۱/۵۹	-۳۸/۱۷	۲۴۹	۰/۰۰۱	-۱/۴۰	نامطلوب

با توجه به جدول ۲، نتایج مربوط به اجرای آزمون t نشان می‌دهد که میانگین‌های محاسبه‌شده با ۹۵ درصد اطمینان تفاوت معنی‌داری با میانگین فرضی دارند. بر این اساس هر ۸ مؤلفه فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه ازنظر اعضای هیئت‌علمی دانشگاه و دانشجویان به‌طور معناداری پایین‌تر از متوسط و در وضعیت نامطلوب قرار دارد.

بحث

هدف از این مطالعه، بررسی فعالیت‌های بین‌المللی شدن دانشگاه‌های دولتی شهر تهران در حوزه علوم انسانی و اجتماعی بود. یافته‌های مطالعه حاضر در زمینه فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه ۸ مؤلفه را آشکار نمود. مؤلفه‌های تبادل استاد و دانشجو و پژوهشگر، تعامل و همکاری‌های علمی و پژوهشی، آموزش و پژوهش و خدمات بین‌المللی، تبادل دانش و نظریه، ایجاد فرهنگ بین‌المللی، جذب نخبگان، درآمدزایی و رقابت به‌عنوان فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه شناسایی شد که با نتایج سایر مطالعات انجام‌شده [۱۷تا۲۲] همخوانی دارد. خالد [۱۰] اشاره داشته که اثربخشی بین‌المللی شدن وابسته به برنامه‌های تبادل دانشجو و اعضای هیئت‌علمی، گسترش سرمایه‌گذاری و ائتلاف‌ها و شبکه‌های سازمانی می‌باشد. فیلدن [۲۰] نیز با تأکید بر جذب دانشجویان خارجی و پویایی اعضای هیئت‌علمی، بین‌المللی شدن آموزش عالی را به‌عنوان «تحرک اعضای هیئت‌علمی و دانشجویان، اتحاد استراتژیک و برنامه‌های مشترک با نهادهای خارجی» تعریف می‌کند. تیچلر [۲۳] سه حوزه را در ارتباط با بین‌المللی شدن آموزش عالی معرفی کرده است.[۱] انتقال دانش، ۲] آموزش و پژوهش بین‌المللی و ۳] ارتباط و گفتمان فرامرزی. آلتباخ [۲۳] فعالیت‌های بین‌المللی شدن را شامل سیاست‌های مربوط به جذب دانشجویان خارجی، همکاری با نهادها یا نظام‌های آموزشی در دیگر کشورها، تأسیس شعبه دانشگاه در خارج از کشور می‌داند.

نتایج تجزیه‌وتحلیل داده‌های کمی نشان داد که ازنظر اعضای هیئت‌علمی دانشگاه و دانشجویان، هر ۸ مؤلفه فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه به‌طور معناداری پایین‌تر از متوسط و در وضعیت نامطلوب قرار دارد. نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش‌های انجام‌شده همخوانی دارد. نتایج پژوهش خورسندی طاسکوه و لیاقتدار نشان داد که با توجه به اینکه طی نزدیک به چهار دهه عمر انقلاب اسلامی، بیش از صدها موافقت‌نامه و تفاهم‌نامه بین دانشگاه‌های ایران و جهان به امضا رسیده است و به‌رغم تفاهم‌نامه و خواهرخواندگی‌های متعدد میان دانشگاه‌های ایران و جهان، باید اعتراف کرد وضعیت ارتباطات بین‌المللی و فرامرزی میان دانشگاه‌های امروز ایران با دانشگاه‌های برجسته و معتبر بین‌المللی، نسبت به سابقه و تجارب تاریخی آن، چندان اثربخش، رضایت‌بخش و موفق ارزیابی نمی‌شود. همچنین، با استناد به گزارش‌های آماری تطبیقی سازمان‌های بین‌المللی نظیر یونسکو و سازمان همکاری و توسعه اقتصادی و گزارش‌های خبری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، در شرایط کنونی نمی‌توان نظام آموزش عالی و دانشگاه‌های ایران را به وجه شایسته‌ای در قامت بین‌المللی داوری کرد [۲۴]. شیر سوار و پیراینده [۱۲] نیز پژوهشی با

عنوان «ارزیابی آموزش عالی در فرایند جهانی‌شدن» انجام دادند که نتایج نشان داد وضعیت مؤلفه چندزبانه بودن دانشگاه‌ها، ساختارهای انعطاف‌پذیر و ارتباط با دیگر دانشگاه‌های معتبر جهان در حد ضعیفی قرار دارد. همچنین نتایج پژوهش قاسم پور و موسوی نشان داد از دیدگاه اعضای هیئت‌علمی الزام‌ها و زیرساخت‌های بین‌المللی‌سازی برنامه درسی در وضعیت موجود آموزش عالی کشور پایین‌تر از حد متوسط می‌باشد [۲۵].

در این پژوهش باوجوداینکه فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه با روشی استقرایی احصا شده است؛ اما مانند سایر پژوهش‌ها محدودیت‌هایی نیز وجود داشته است. ازجمله، سوء گیری‌هایی که ممکن است برخی از اعضای نمونه در پاسخ به سؤال پژوهش داشته باشند از محدودیت پژوهش حاضر می‌باشد. محدودیت در استفاده از پرسشنامه به دلیل عدم اعمال دقت کافی در پاسخ دادن به سؤالات و سوء گیری‌هایی که ممکن است برخی از اعضای نمونه در پاسخ به برخی از سؤالات داشته باشند از محدودیت‌های دیگر پژوهش حاضر می‌باشد

نتیجه‌گیری

با توجه به اینکه فعالیت‌های بین‌المللی در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران در حوزه علوم انسانی و اجتماعی از سطح پایینی برخوردار هستند، لذا به مدیران و متولیان دانشگاه پیشنهاد می‌شود با نظارت بیشتر بر فعالیت‌های دفتر همکاری‌های بین‌الملل دانشگاه بین‌المللی شدن را با جدیت و رسمیت بیشتری دنبال کنند و دانشجویان و اساتید بیشتر با این پدیده روبه‌رو شوند.

ملاحظات اخلاقی

این مطالعه، بخشی از رساله دکتری دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی به شماره ثبت ۱۹۶۵۲ با تاریخ دفاع ۱۳۹۷/۰۶/۲۰ می باشد.

تضاد منافع

هیچ گونه تضاد منافعی وجود ندارد.

سپاسگزاری

بدین‌وسیله مراتب قدردانی و سپاس خود را از مسؤولین و اعضای هیئت‌علمی که در انجام مصاحبه‌ها همکاری و مساعدت لازم را داشتند، اعلام می‌نماییم.

منابع

1. Qiang, Z. Internationalisation of higher education: Towards a conceptual framework. *Policy Futures in Education*. 2003; 1[2], 248-270.
2. Altbach P, de Wit H. Are We Facing a Fundamental Challenge to Higher Education Internationalization?. . *International Higher Education*. 2018; 2[93]:2-4.
3. Altbach PG, Knight J. The internationalization of higher education: Motivations and realities. *Journal of Studies in International Education*. 2007; 11[3-4]:290-305.
4. Wächter B. An introduction: Internationalisation at home in context. *Journal of Studies in International Education*. 2003; 7[1]:5-11.
5. De Wit H. *Internationalization of higher education in the United States of America and Europe: A historical, comparative, and conceptual analysis*. Greenwood Publishing Group; 2002.
6. Delgado-Márquez BL, Hurtado-Torres NE, Bondar Y. Internationalization of higher education: Theoretical and empirical investigation of its influence on university institution rankings. Int J Educ Technol High Educ. 2011;8[2]:265-84.
7. Le F. The Internationalization of higher education in China: The role of government, *Journal of International Education Research*. 2016; 12[1]: 47-52.
8. Hawawini G. *The internationalization of higher education and business schools: A critical review*. Springer; 2016 Jul 29.
9. Knight J. [2004]. Internationalization remodeled: Definition, approaches, and rationales. *Journal of Studies in International Education*, 2004; 8[1]: 5-31.
10. Khalid J, Ali AJ, Islam MS, Khaleel M, Shu QF. Internationalization as Investment for Higher Education Institutions: Introducing a Framework to Enhance Investment in Internalization Practices. *Review of Social Sciences*. 2017; 2[2]:01-11.
11. Esmaeelnia N, Hoseinpour A. Beinolmelali Shodane Amozeshe Ali va Erteghae Keifiyate Daneshgahi dar Amozeshe Mohandesi, Kongereye Beinolmelaliye Modiriat, EGHTESAD va Modiriyate Kasbokar, Iran, Tabriz. [in Persian].

12. Rezghi Shirsavar H, Pirayandeh P. Assessment of Higher Education in the Process of Globalization. *Sreateg Stud Public Policy*. 2011; 2[5]: 25-38
13. Fathi Vajjargah K, Zare A, Yamani M. A Study of The Internationalization Curriculum Challenges [IOC] in Universities and Educational Institutions from The Viepoint of Faculty Members at Shahid Beheshti University. Journal of Research and Planning in Higher Education. 2010; 4[54], 63-82.
14. Rampelmann, K. What factors impact the internationalization of scholarship in the humanities and social sciences? Introduction. in: Rampelmann, K. [2005]. What factors impact the internationalization of scholarship in the humanities and social sciences?: Arbeits- und Diskussionspapier, 5-6.
15. Khastar H. A method for calculating coding reliability in qualitative research interviews. *Methodology of Social Science Human*. 2009; 58, 161-174.[in Persian]
16. Sarai, H. *An introduction to research sampling*. Tehran, samt. 1994. [in Persian]
17. Porfirio VG. *Internationalization strategies in traditional higher education institutions across the United States*. Sage Graduate School; 2012.
18. Knight J. *Borderless, offshore, transnational and cross-border education: Definition and data dilemmas*. London: Observatory on Borderless Higher Education; 2005.
19. Knight J. Five truths about internationalization. *International Higher Education*. 2012; 69, 1-4.
20. Fielden J. *The practice of internationalisation: managing international activities in UK universities*. UK Higher Education International Unit; 2008.
21. Tremblay K. Academic mobility and immigration. *Journal of Studies in International Education*. 2005; 9[3]:196-228.
22. Teichler U. The changing debate on internationalisation of higher education. . *Higher Education*. 2004; 48[1]:5-26.
23. Altbach P. Knowledge and education as international commodities. *International Higher Education*. 2015; 28, 2–5.
24. Khorsandi Taskoh A, International Higher Education: Strategies and Feasibilty Conditions, compilation, Tehran: Institute for Social and Cultural Studies; 2016.[in Persian].
25. Ghasempour A, Mousavi S. Examining the Opinions of Faculty Members on the Internationalization Approach to Higher Education Curriculum. Higher Educational Lett. 2019; 11[44]:7-32.